

Täysistunto

Keskiviikko 4.9.2019 klo 14.02—16.22

9. Hallituksen esitys eduskunnalle Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttamiseksi

Hallituksen esitys HE 10/2019 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.09 Kunta- ja omistajaohjausministeri Sirpa Paatero (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esitys Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttamisesta on jatkoa tässä salissa viime keväänä olleen varsinaisen viraston perustamiselle, jolloin jo käytiin läpi tämän viraston toiminta-ajatus ja myöskin näitten kahden viraston yhdistäminen ja tehtiin linjaus siitä, että varsinaiset toimipaikat tullaan asetuksella myöhemmin siten päättämään. Tämä virasto virallisesti aloittaa siis 1. päivä tammikuuta 20, ja näin olemme myöskin budjetissa varustautuneet tähän muutokseen jo ennalta.

Tässä tapauksessa nämä lakimuutokset, jotka tässä varsin mittavassa paketissa näyttäytyvät, ovat Väestörekisterikeskuksen, maistraattien tai maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikön tai virastojen välisestä työnjaosta tai muista johtuvia muutoksia. Pääasiassa ne ovat näissä monissa laeissa nimenmuutoksia siitä syystä, että aikaisempi Väestörekisterikeskus ja maistraatit yhdistettiin nyt Digi- ja väestötietovirastoksi. Iso muutos silloin, kun tämä virastomuutos tehtiin, oli siinä, että nyt alueellisista virastoista muutetaan yhteen valtakunnalliseen virastoon, jolla toimipaikkoja on eri puolilla Suomea. Viraston toimialaan kuuluu myöskin Ahvenanmaan alue, jossa tehtävät, kuten holhousviranomaisen tehtävät, avioliittoon vihkimiset, notaarin tehtävät ynnä muut, hoitaa jatkossakin Ahvenanmaan valtionvirasto.

Parannusta tässä laissa tulee saamen kielen asemaan elikkä kielilain osalta muutoksia niin, että kun tähän mennessä ainoastaan Lapin maistraatissa on ollut saamenkieliset palvelut, niin nyt saamenkielisiä palveluita on mahdollista saada myöskin muualta Suomesta eri palvelutarpeiden mukaan.

Eri virastoilla on monenlaisia eri rekistereitä, ja nyt tässä tapauksessa tietoja ollaan järjestämässä kahteen erilliseen rekisteriin, joissa myöskin tietoturva ja tietosuoja ihmisten osalta paranevat. Toivottavasti — minä uskon ja näen niin — ihmisten, yksilöiden, näkökulmasta tämä asetelma tulee olemaan selkeämpi ja menettelyt suoraviivaisempia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 26/2019 vp

Tämmöinen on tässä kohtaa tämä esitys, joka on siis tulossa hallintovaliokuntaan käsiteltäväksi, eliikä isossa kuvassa jatkoa edellisen hallituksen esitykselle. — Kiitos.

15.12 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Kiitos, arvoisa ministeri, esittelystä.

Koin oikein velvollisuudekseni ottaa tässä kohti puheenvuoron. Olen itse maistraatin henkikirjoittaja pohjaviraltani, ja tammikuun alusta minä olen sitten Digi- ja väestötietoviraston henkikirjoittaja. Meidän on hyvä keskustella siitä, mikä on maistraatin tehtävä. Se on hyvin vanha virasto, ja moni meidän kansalaisista tuntee maistraatin hyvin. Yksi tunnetuimmista asioista maistraatissa tietysti ovat siviilivihkimiset, se, että ollaan menty maistraatissa naimisiin.

Kuten esimerkiksi tästä hallituksen esityksestä sivulta 10 nähdään, maistraatit ovat aluehallintoviranomaisia ja niiden tehtävistä säädellään eri laeissa. Tämänhetkisellä maistraatilla, tulevalla Digi- ja väestötietovirastolla on hyvin laaja tehtäväkenttä. Mainitsin tuon siviilivihkimisen. Olen itse toiminut myös julkisen notaarin tehtävissä. Se on hyvin merkittävä tehtävä. Esimerkiksi ulkomaankaupan osalta vahvistetaan ja laillistetaan asiakirjoja ja nimenkirjoitusoikeutta. Kauppa ei pyöri, jos tällaiset asiakirjat eivät ole kunnossa. Kaikkea ei voi kuitenkaan hoitaa sähköisillä asiakirjoilla.

Samaten maistraatti hoitaa holhoustoimen edunvalvontatehtäviä. Olen niitä tehtäviä itse hoitanut semmoisen kymmenen vuotta, ja täällä aika harvoin pääsee niistä ongelmista puhumaan. Me puhuimme äsken vanhustenhoidosta, ja maistraattihan määrää edunvalvojia ja valvoo heidän toimintaansa koskien ikäihmisten ja esimerkiksi kehitysvammaisten tai lasten varojen hoitoa. Holhoustoimilaissa on paljon aukkoja. Se on jo yli 20 vuotta vanha laki, ja aikanaan sitä ei käytetty esimerkiksi perustuslakivaliokunnassa, vaikka siinä rajoitetaan ihmisten itsemääräämisoikeutta aika merkittävästi.

Olisin tietysti kysynyt, jos täällä olisi ollut oikeusministeri Henriksson paikalla, mutta voin kysyä toisessakin yhteydessä, onko holhoustoimilakiin tulossa minkäänlaista päivityksiä. Maistraatilla on tietyissä tilanteissa, siis tulevalla Digi- ja väestötietovirastolla, rajoitettu toimivalta auttaa ihmisiä heidän hätätilanteessaan, ja näihin ongelmiin tarvittaisiin vastauksia. Osittain niihin yritettiin vastata viime kaudella itsemääräämislailla, mutta siinä oli todella heikkoja ja huonostikin valmisteltuja kohtia, joten se kaatui. Siinä on paljon sellaisia aukkoja, joihin meidän tulisi saada vastaus, esimerkkinä sellainen tilanne, että vanhus asuu kotona ja siellä asuu esimerkiksi hänen tyttärensä tai poikansa, ja tämä vanhuksen tahtotila on hyvin pitkälle tämän lapsen niin sanotusti takataskussa, ja maistraatti ei voi velvoittaa tätä henkilöä terveydellisiin tarkastuksiin, jotta voitaisiin tarkistaa, onko tämä henkilö siten oikeustoimikelpoinen, että hän saisi apua siten kuin hän esimerkiksi itse tarvitsee, tai onko hänen kieltäytymiselleen lähteä lääkäriin jonkinlaista perustetta vai onko hän avun ja huolenpidon tarpeessa.

Ministeri Paatero, kerroitte, että tästä tulee nyt yksi virasto ja sitten on erilaisia toimipaikkoja, ja oikeastaan olisin kysynyt, onko tarkoitus vähentää näitä paikallisia toimipaikkoja. Jos otetaan huomioon tämä asiakaskunta, siellä on tietysti paljon alaikäisiä ja heidän vanhempiaan, jotka pääsevät heikosti mahdollisesti tapaamisiin, ja erityisesti sitten sairaita ja ikäihmisiä, jotka eivät kaikki pysty esimerkiksi videoyhteyksien avulla olemaan yhteydessä. Sitäkin on tietysti kehitelty, mutta esimerkiksi tietyt muistisairaat eivät terveydentilan vuoksi oikein voi olla kamerayhteydessä. Se aiheuttaa heille paljon terveydellistä ahdistusta. Olisin kysynyt, mikä tämä toimipaikkatilanne on. Esimerkiksi kotikaupungistani Hyvinkäällä on maistraatin toimipiste, jossa itse olen ollut pitkään töissä, ja koen, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 26/2019 vp

nämä lähipalvelut ovat tärkeitä tietysti myös siksi, että siellä on julkisen notaarin palveluita, siviilivihkimisiä — käräjäoikeudet eivät ehdi tällä hetkellä hyvinkään paljon näitä siviilivihkimisiä ottaa — ja erityisesti nämä holhoustoimen palvelut. Tähän olisin halunnut vastausta, ja varmasti tiedän, että moni nykyinen maistraattilainen odottaa tietoa näistä toimipaikka-asioista. — Kiitos.

15.17 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kunta-, hallinto- ja omistajaohjausministeri Sirpa Paaterolle kiitokset siitä, että hän on heti tarttunut tehtäviinsä voimakkaasti ja vie näitä vähän tämmöisiä ruisleipäasioita eteenpäin, ja kiitos siitä tarmokkaasta turtumisesta. Kiitos myös edustaja Merelle, joka tietää, mitä siellä tämän muuttuneen Digi- ja väestötietoviraston arjessa tapahtuu — erittäin asiantunteva ja hieno puheenvuoro.

Puysin puheenvuoron sen vuoksi, että kun tuossa viime kaudella maistraatit muuttuivat tähän yhteen virastoon, niin silloin nousi esille, kun hallintovaliokunnassa sitä käsiteltimme, että maistraatti, joka kuitenkin näyttää monen suomalaisen arjessa aika isoa roolia — siellä mennään naimisiin, siellä hoidetaan holhoustoimiasioita ynnä muita semmoisia arkisia ja hyvin intiimejä ja henkilökohtaisia asioita — on kuitenkin aika tuttu käsite monelle suomalaiselle, se on semmoinen historiallinen vahva termi. Nyt kun sitten tämä uusi viraston nimi tuntuu vähän semmoiselta erikoiselta ja se on semmoista tietynlaista uusiokieltä, niin ehkä terveisenä voisi hallitukseen esittää, että voisi miettiä, pystyisikö tätä maistraattibrändiä jollakin tavalla hyödyntämään, koska kuitenkin monelle tuntuu luontevammalta, että kävimme vihittävinä maistraatissa, kuin se, että kävimme vihittävinä Digi- ja väestötietovirastossa. Sitä kannattaa miettiä, miten viestitään kansalaisille ja voisiko tätä hyvää, perinteistä, kuitenkin aika selkokielistä maistraatti-nimeäkin vielä jollakin tavalla hallinnossa hyödyntää.

15.19 Kunta- ja omistajaohjausministeri Sirpa Paatero: Arvoisa puhemies! Juuri näin, edustaja Kurvinen. Kyllä mietin itsekkin, että ”olen mennyt digivirastossa naimisiin” kuulostaa kummalliselle. Itse asiassa tänään juuri tapasin ihmiset, jotka tätä valmistelutyötä tällä hetkellä tekevät, ja tämä oli yksi hyvä esitys, sillä ei pelkästään maistraatin vihkimisten osalta vaan monessa muussakin kohtaa on olemassa ihmisille totuttuja tapoja ja sanoja, jotka ovat sata vuotta tässä suomalaisessa yhteiskunnassa olleet, toimintoja, mihinkä on tutusti menty, ja niitä on joka tapauksessa siellä mietittävä.

Tähän toimipaikkaverkostoasiaan: Niin kuin totesin tuossa, siellä laissa, joka täällä keväällä oli, oli asetuksenantovaltuus, ja se asetus on lähdössä lausuntokierrokselle, jonka jälkeen se tulee päätöksentekoon. Mutta pitää huomata, että sen toimipaikkaverkoston lisäksi tulee olemaan toimipisteverkosto, joka ei tule sitten asetustasolla, eli ne toimipisteet, jotka voivat muun muassa toimia yhteispalvelupisteessä muiden valtion viranomaisien kanssa, vaikka verottajan tai muiden kanssa, yhteisissä tiloissa ja joinakin päivinä. Tämä tulee varmaan olemaan se, mikä helpottaa sitten sitä lähipalveluiden saamista. Kun toimipaikkaverkostossa on määritellyt aukioloajat ja palveluiden laajuus, niin sen takia tulee olemaan kaksi eritasoista verkostoa. Tämä asetus on lähdössä lausuntokierrokselle, ja sen jälkeen päästään päätöksentekoon.

15.21 Leena Meri ps: Puhemies! Olisin vielä ministeri Paaterolta kysynyt: mikä teidän näkemyksenne on, aiotteko antaa rahaa tai ohjausta niihin lähipalveluihin ja toimipisteisiin? Nyt sanoitte, että on lausuntokierroksella, mutta on kuitenkin erittäin kiinnostavaa ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 26/2019 vp

tärkeää, mikä hallituksen ja ministeriön näkemys on siitä, kuinka paljon niitä lähipalveluita pitäisi olla.

Olen itsekin ollut kyllä yhteispalvelupisteessä töissä antamassa maistraatin palveluja aikoinaan Nurmijärvellä Klaukkalassa, ja silloin ainakin sähköiset tietoyhteydet toimivat niin huonosti, että siellä ei oikeastaan pystynyt mitään tekemään. Sitten siinä vaiheessa, jos lähdetään siihen, että tulisi yhteispalvelupisteiden kautta tätä palveluntarjontaa, pitäisi varmistaa, että ne sähköiset palvelut toimivat. Maistraatissa niitä on yritetty uudistaa, ja rahaa on aina palanut, mutta rekisterit ovat aina seisoneet ja ne sähköiset palvelut eivät ole kauheasti edistyneet. On vähän samaa kuin tuomioistuimissa, että tökkii, tökkii.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.